

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ፕላን

መስከረም 2016 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የይዘት ማውጫ

የቃላት ፍቺ.....4

አሕፅሮተ ቃላት.....4

መግቢያ 1

ክፍል አንድ.....2

የፖሊሲ አስፈላጊነት፣ ራዕይ፣ ተልዕኮ እና ዓላማዎች 2

1.1) የፖሊሲ አስፈላጊነት 2

1.2) መሰረታዊ እሴቶች 3

1.3) ራዕይ.....3

1.4) ተልዕኮ 4

1.5) ዓላማዎች.....4

1.6) መርሆች 4

1.7) የፖሊሲው ወሰን 5

ክፍል ሁለት 5

የትኩረት አቅጣጫዎችና ስትራቴጂዎች.....5

2.1) የፖሊሲ ጉዳዮች 5

2.2) የህግ እና ቁጥጥር ማዕቀፍ፤ 6

2.2.1. የፖሊሲ መግለጫ 6

2.2.2. ግቦች..... 6

2.2.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች 7

2.3) የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና 8

2.3.1. የፖሊሲ መግለጫ 8

2.3.2. ግቦች..... 9

2.3.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች 9

2.4) የሳይበር ደህንነት አቅም ግንባታ..... 10

2.4.1. የፖሊሲ መግለጫ 10

2.4.2. ግቦች..... 11

2.4.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች 11

2.5) የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት..... 12

2.5.1. የፖሊሲ መግለጫ 12

2.5.2. ግቦች..... 13

2.5.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች 13

2.6) ዲጂታል ማንነት እና ግላዊ መረጃ ጥበቃ	15
2.6.1. የፖሊሲ መግለጫ	15
2.6.2. ግቦች	15
2.6.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች	15
2.7) ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ጥበቃ	17
2.7.1. የፖሊሲ መግለጫ	17
2.7.2. ግቦች	17
2.7.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች	18
2.8) ሃገራዊ እና ዓለም አቀፍ ትብብር	20
2.8.1) ሃገራዊ ቅንጅት እና አጋርነት	20
2.8.1.1. የፖሊሲ መግለጫ	20
2.8.1.2. ግቦች	20
2.8.1.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች	20
2.8.2) ዓለም አቀፍ ትብብር	22
2.8.2.1. የፖሊሲ መግለጫ	22
2.8.2.2. ግቦች	22
2.8.2.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች	22
ክፍል ሦስት	24
የፖሊሲው የአፈጻጸም ማዕቀፍ	24
3.1) አጠቃላይ ምልክታ	24
3.2) ተቋማዊ መዋቅር	24
3.3) የባለድርሻ አካላት ሚና እና ኃላፊነት	25
3.4) የፖሊሲው ክትትል እና ግምገማ	25
3.5) የፖሊሲው ህጋዊ ጉዳዮች	26
3.6) የፖሊሲው የፋይናንስ ጉዳዮች	26
3.7) የፖሊሲው ስኬት አመላካቾች	26
3.8) የፖሊሲው ክለሳ	27

የቃላት ፍቺ

ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ማለት ቁልፍ የሆነ ቁሳዊና ዲጂታል ሀብቶች፣ አገልግሎቶች እና የመረጃ ስርዓቶችን የሚያካተት ሲሆን፣ ጥቃት ከደረሰባቸው በህዝብ ደህንነትና ብሔራዊ ጥቅሞች ላይ ጉዳት የሚያስከትሉ ናቸው።

የሳይበር ምህዳር ማለት እርስ በርሳቸው የተሳሰሩ መረጃዎች፣ የመረጃ መሰረተ ልማቶች፣ መረጃ ስርዓቶች፣ መረጃን ወደ እውቀት የሚቀይርና የሚጠቀም የሰው ሃይል፣ እንዲሁም ተቋማዊና ማህበረሰባዊ ባህል ያካተተ ምናባዊ ባህሪ ያለው ምህዳር ነው።

ዲጂታል ማንነት ማለት በሳይበር ምህዳር አማካኝነት ግለሰብ ወይም ተቋም በሳይበር ምህዳር የያዘው ማንነት ወይም አለኝ የሚለው ማንነት ነው።

ዲጂታል ማንነት ጥበቃ ማለት የሳይበር ምህዳር ተጠቃሚ ግለሰቦችን ወይም ተቋማትን የዲጂታል ማንነት መጠበቅ እና ያለፈቃድ አሰሳ (ብርበራ) መከላከል፣ እንዲሁም የጋራ ማንነት ጥበቃን ያካተተ ነው።

የሳይበር ጥቃት ማለት በሳይበር ምህዳር የሚፈጸም ቁልፍ መሰረተ ልማት የማስተንጎል፣ ያለፈቃድ ብርበራ፣ የመረጃ ስርቆት፣ ስነ ልቦናዊ ጦርነት እና ሌሎችም አይነት በምህዳር የሚፈፀሙ ጥቃቶችን ያካትታል።

የመረጃ ግላዊነት ማለት የማንኛውም ሰው መረጃ የመከበርና የመጠበቅ መብት ማለት ነው፣ ይህም መረጃው ከባለቤቱ ፈቃድ ውጪ ተደራሽ ያለመሆን፣ ለሶስተኛ ወገን ተላልፎ ያለመሰጠት፣ የመረጃው ምሉዕነት አለመሸርሸርን ያካተተ ነው።

አሕፅሮተ ቃላት

- አ.ኮቴ   ኢንፎርሜሽን ኮሙዩኒኬሽን ቴክኖሎጂ
- አ.መደአ   ኢንፎርሜሽን መረብ ደህንነት አስተዳደር
- አ.ፌዲሪ   አ.ትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ

መግቢያ

በ21ኛው ክፍለ ዘመን ዓለማችን በከፍተኛ የሳይንስና ቴክኖሎጂ ፈጠራዎች አማካኝነት እጅግ ፈጣንና ውስብስብ ለውጦችን እያስተናገደች ትገኛለች። በተለይም የሳይበር ምህዳር መፈጠር ዓለማችንን ወደ ትንሽ መንደር በመቀየር ለላዊነትን አስከትሏል። ሳይበር በዋናነት በኢንተርኔት ላይ የተመሰረተ ሆኖ ዓለምን በማስተሳሰር ማንኛውም ኢንፎርሜሽን ከየትኛውም የዓለም ጫፍ ተነስቶ በሰከንዶች ውስጥ በመላ ዓለም ላይ እንዲዳረስ አስችሏል፤ የሰዎችን ትስስርና ግንኙነት በቦታና በጊዜ እንዳይገደብ አድርጓል፤ ፈጣን የሆነ የመረጃ ልውውጥን ፈጥሯል፤ እንዲሁም ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎችን በመቀየር አጠቃላይ የሰው ልጆችን የኑሮ ዘይቤ ከመሰረቱ ቀይሯል፤ አዲስ የህይወት ምዕራፍን ፈጥሯል። ምህዳሩ የሰው ልጅን እስከ አሁን ከኖረበት በጊዜና በቦታ የተገደበ አካላዊ ከሆነ የግንኙነትና የኑሮ ዘይቤ አውጥቶ ወደ አዲስና ምናባዊ ዓለም አሸጋግሮታል።

በመሆኑም በአሁኑ ጊዜ ከሳይበር ምህዳር ውጪ መሆን የማይቻልበት፣ ያለሳይበር አቅም እንደ ሃገርና ማህበረሰብ ተወዳዳሪ ሆኖ መዘለቅ ይቅርና ህልውናን ማስጠበቅ የማይቻልበት ደረጃ ላይ ተደርጏል። በሳይበር ምህዳሩ ተወዳዳሪ ያልሆነ ሃገርና ማህበረሰብ ደህንነቱን ማስጠበቅ አይችልም።

የሳይበር ምህዳር ከፍተኛ የደህንነት ስጋት እና አደጋ ያለበት ክልል ነው። በተለይም በዓለም አቀፍ ደረጃ ለላዊነትን ከማስከበር፣ የሰዎች የግል ነጻነትን ከመጠበቅ፣ እንዲሁም ከኢኮኖሚ ፈጣን እድገት ጋር የተያያዙ ተቃርኖዎች ያሉበት ምህዳር ስለሆነ ደህንነቱን ማስጠበቅ የሁሉም ሃገራት ፈተና ሆኗል። በመሆኑም ሃገራት የምህዳሩን ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ፀጋዎችና መልካም አጋጣሚዎችን አሟጦ ለመጠቀም የሳይበር ደህንነት ጉዳይን ከኢኮኖሚ ፈጣን እድገት ትይዩ ለማስኬድ ትኩረት ሰጥተው እየሰሩ ይገኛሉ። በኢኮኖሚና በቴክኖሎጂ እጅግ ከበለፀጉ እስከ በማደግ ላይ ያሉ የዓለም ሃገራት ዘንድም የሳይበር ደህንነት ጊዜ የማይሰጠው ቀዳሚና አንገብጋቢ ጉዳይ ሆኖ ተከስቷል።

የሳይበር ደህንነትን ማስጠበቅ የህልውና እንጂ የምርጫ ጉዳይ ስላልሆነ ዓለም አቀፍ ተቋማትና ሃገራት ደህንነቱ የተጠበቀ የሳይበር ምህዳር ለመፍጠር ሌት ተቀን እየታተሩ ይገኛሉ። በዚህ ምክንያትም ብዙ ሃገራት የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ ያስችላቸው ዘንድ

ፖሊሲና ስትራቴጂ ያወጣሉ። ኢትዮጵያ ልክ እንደ ሌሎች ሃገራት ከኢኮኖሚ መሰረተ ልማቶች መስፋፋት ትይዩ የሚከሰቱ እድሎችና የደህንነት ፈተናዎችን እያስተናገደች ትገኛለች። ከዚህ ጋር ተያይዞ በሃገሪቱ ካለው ውስን ሀብት፣ ከቴክኖሎጂ ጥገኝነትና ከፍተኛ ተጋላጭነት፣ ዝቅተኛ ከሆነው የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና፣ ካለው የባለሙያ እጥረት እና ያልዳበረ የምርምር ሥራ አንጻር የሳይበር ደህንነት ስጋት እንዲኖር አድርጓል።

ስለሆነም በዘርፉ የሚገኙ እድሎችን አሟጦ ለመጠቀምና ደህንነቱን ለማረጋገጥ ይቻል ዘንድ ዘመኑን የዋጀ ፖሊሲ ማዘጋጀት አስፈላጊ በመሆኑ ኢ.መ.ደ.አ በማቋቋሚያ ህጉ አዋጅ ቁጥር 808/2006 አንቀጽ 6 ንዑስ አንቀጽ 2 መሰረት በ2004 ዓ.ም የወጣውን የኢንፎርሜሽን ደህንነት ፖሊሲ በማሻሻል ይህ የሳይበር ደህንነት ፖሊሲ ተዘጋጅቷል።

ክፍል አንድ
የፖሊሲ አስፈላጊነት፣ ራዕይ፣ ተልዕኮ እና ዓላማዎች

1.1) የፖሊሲ አስፈላጊነት

1. የሳይበር ምህዳር መልካም አጋጣሚዎች ለመጠቀም እንዲሁም ምህዳሩ እጅግ ውስብስብ፣ ተለዋዋጭና ኢ-ተገማች መሆኑን ተከትሎ የሚመጡ የደህንነት ስጋቶችን ለመቀነስ የሚያስችል ዘመኑን የዋጀና የሚመጥን ፖሊሲ የሚያስፈልግ በመሆኑ፤
2. የሳይበር ምህዳር በኢትዮጵያ የማህበረ-ባህላዊ፣ የፖለቲካ፣ የኢኮኖሚና የደህንነት ጉዳዮች ላይ ጉልህ ድርሻ እየያዘና ተጨባጭ ተፅዕኖ እየፈጠረ የሚገኝ በመሆኑ ይህንን ታሳቢ ያደረጉ የፖሊሲ አቅጣጫዎችን ማስቀመጥ አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤
3. በሃገሪቱ የኢኮኖሚ መሰረተ ልማቶች መስፋፋትን ተከትሎ በኢንፎርሜሽን እና በቁልፍ መሰረተ ልማቶች ላይ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመሩ የመጡ የሳይበር ደህንነት ስጋቶች፣ ተጋላጭነቶችና ጥቃቶች በተቀናጀ መልኩ መመከትና ምላሽ መስጠት በማስፈለጉ፤
4. የመንግስትና የግል ተቋማት እና ሌሎች የሚመለከታቸው አካላት በዘርፉ የሚኖራቸውን ቅንጅትና አጋርነት ማሳደግ እና ተመጣጣኝና ተመጋጋቢ ሚና በመጫወት መምራትና ማስተዳደር በማስፈለጉ፤

5. የግል ዘርፉ በቁልፍ መሰረተ ልማት ላይ ያለው ተሳትፎ እያደገ በመምጣቱና ሊኖረው ከሚችለው ዘርፈ-ብዙ እምቅ አቅም ጋር ተያይዞ የሳይበር ስነ-ምህዳሩን በጋራ ከመንግስት ተቋማት ጋር ማልማት፣ መምራትና መግራት በማስፈለጉ፤
6. ወቅታዊና መፃሕፍት የሳይበር ደህንነት ስጋትና ተጋላጭነትን ለመቀነስ አስቻይ የሆኑ የህግ ማዕቀፎችና የቁጥጥር ስርዓቶች ለመዘርጋት፣ የጥናትና ምርምር አቅም ለመገንባት፣ እንዲሁም ንቃተ ህሊናን ለማሳደግ የፖሊሲ አቅጣጫዎችን መንደፍ እና የክትትልና ግምገማ ሥርዓት መዘርጋት አስፈላጊ በመሆኑ።

1.2) መሰረታዊ እሴቶች

1. የመንግስት ቁርጠኛ አመራር: የተቀናጀና ውጤታማ ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት አቅሞች እና ሀብቶች ስምሪት እንዲረጋገጥ ለፖሊሲው አፈጻጸም መንግስት ስትራቴጂክ አመራር ይሰጣል።
2. የጋራ ኃላፊነት: የሳይበር ደህንነት የሁሉም አካላት ኃላፊነት ስለሆነ ዜጎች፣ መንግስት፣ የግሉ ዘርፍ እና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በባለቤትነት የሚፈጽሙት ይሆናል።
3. የህግ የበላይነት: የሳይበር ደህንነት የማረጋገጥ ተግባር የዜጎች ህገ-መንግስታዊ መብት፣ ነፃነት እና ፍትሃዊ ተጠቃሚነት በሚያስጠብቅ እና በማህበረሰብ ዘንድ እምነት በሚጣልበት መልኩ የህግ የበላይነትን መሰረት አድርጎ ይተገበራል።
4. ዓለም አቀፋዊ ትብብርና አጋርነት: ከሳይበር ስጋት፣ ተጋላጭነትና ጥቃት ድንበር ተሻጋሪ ባህሪ አንፃር ጠንካራ ዘርፈ ብዙ የትብብርና አጋርነት አቅም ይገነባል።
5. የኢትዮጵያ እሴቶች: የሳይበር ደህንነት ፖሊሲ ኢትዮጵያዊ እሴቶችን በጠበቀ ሁኔታ ተፈፃሚ ይደረጋል።

1.3) ራዕይ

ኢትዮጵያን የአፍሪካ የብልፅግና ተምሳሌት ለማድረግ የሚያስችል ዓለም አቀፍ ተወዳዳሪና የማይበገር ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት አቅም ተገምብቶ ማየት።

1.4) ተልዕኮ

የሀገራቱን ኢንፎርሜሽን እና ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችን ከሳይበር ጥቃት ለመከላከል የሚያስችል በራስ አቅም ላይ የተመሰረተ የሳይበር ደህንነት አቅም በመገንባት ብሄራዊ ጥቅሞችን ማስጠበቅ።

1.5) ዓላማዎች

1. የሳይበር ደህንነት ስጋትና ተጋላጭነትን ቀድሞ ለመለየትና ለማስጠንቀቅ፤ እንዲሁም ጥቃትን ለመከላከልና ፈጣን ምላሽ ለመስጠት የሚያስችል የማይበገር የሳይበር ደህንነት አቅም ለመገንባት፤
2. የሳይበር ደህንነት በሂደቱና በውጤቱ ለዜጎች የግል ነፃነትና ሰብአዊ መብት መከበር፤ ለዲሞክራሲያዊ መብቶች መጠበቅ እንዲሁም ለዘላቂ ሰላምና ልማት መረጋገጥ ሚና እንዲኖረው ለማስቻል፤
3. በሳይበር ደህንነት ዙሪያ ጠንካራ ሃገራዊ፣ ቀጠናዊ፣ አህጉራዊ እና ዓለም አቀፋዊ አጋርነቶችና ትብብሮችን ለመፍጠር፤
4. ዓለም አቀፍ ደረጃውን የጠበቀ ምርምርና ልማት በማከናወን የቁልፍ መሰረተ ልማቶች እና የኢንፎርሜሽን ሀብቶች ደህንነት በዘላቂነት የሚያስጠብቁ ሃገር በቀል የቴክኖሎጂ አቅሞችን ለመገንባት እና የአሰራር ስርዓቶችን ለመዘርጋት፤
5. ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት ባህልን በመገንባት፣ ሳይበርን በእውቀት የሚጠቀም ምክንያታዊና የነቃ ማህበረሰብ ለመፍጠር።

1.6) መርሆች

1. ኃላፊነት፡ ሁሉም የመንግስትና የግል ተቋማት የራሳቸውን ኢንፎርሜሽን እና የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችንና ስርዓቶችን ደህንነት የመጠበቅ፤ እንዲሁም የሳይበር ምርቶችንና አገልግሎቶችን ደህንነት ባረጋገጠ እና ኃላፊነት በተሞላው መልኩ የሚተገበር ይሆናል።
2. አይበገሬነት፡ በሳይበር ምህዳር የሚኖሩ ተግዳሮቶችን በመቋቋም እና በፍጥነት ከጥቃት በማገም ይበልጥ ጠንካራና ተጣጣፊ በመሆን የሳይበር ደህንነት ይረጋገጣል።

3. ሉዓላዊነት ተኮር፡ ሀገሪቱ በሳይበር ደህንነት ዓለም አቀፋዊ ትብብር፣ ድርድርና ስምምነት ሂደት ውስጥ በምታደርገው ተሳትፎ የሳይበር ሉዓላዊነቷንና ብሔራዊ ጥቅሟን ያስጠበቀ መሆኑን ይረጋገጣል።
4. ቅንጅትና አጋርነት፡ የሳይበር ደህንነትን ማረጋገጥ የሁሉም ባለድርሻ አካላት ተሳትፎ የሚጠይቅ በመሆኑ የመንግስትና የግል ተቋማት እንዲሁም ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት በቅንጅትና በአጋርነት ይሰራሉ።
5. ዓለም አቀፋዊነት፡ የሳይበር ደህንነትን የማስጠበቅ ተግባር በዓለም አቀፍ ደረጃ የሚከናወን በመሆኑ ዓለም አቀፍ ህጎች፣ መርሆች እና ስምምነቶች ጋር በተጣጣመ መልኩ ይፈጸማል።
6. ሚዛናዊነት፡ የሀገርን የሳይበር ደህንነትና የግለሰብ መብትና ነጻነት በጠበቀ መልኩ ይተገበራል።

1.7) የፖሊሲው ወሰን

ይህ ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ፖሊሲ በሀገሪቱ በሚገኙ በሁሉም የመንግስት፣ የግልና መንግስታዊ ባልሆኑ ተቋማት እና በዜጎች ላይ ተፈጻሚ ይሆናል።

**ክፍል ሁለት
የትኩረት አቅጣጫዎችና ስትራቴጂዎች**

2.1) የፖሊሲ ጉዳዮች

በሳይበር ዓለም የሀገራትን ሉዓላዊነት ማስጠበቅ ፈታኝ ጉዳይ ሆኗል። በተለይም ዓለም ዓቀፋዊ ባህሪ ባለው የሳይበር ዓለም ውስጥ ተወዳዳሪ አቅም ያልገነባ ሀገር የሳይበር ሉዓላዊነቱ በአንድ ወይም በሌላ መልኩ ጥያቄ ውስጥ ይገባል። ይህም የሚሆነው በሳይበር ደህንነት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ቀዳሚ የሆኑ ሀገራት ቴክኖሎጂውን በቀላሉ አሳልፈው የማይሰጡ ከመሆኑም ባሻገር የቴክኖሎጂው ባህሪ በተፅዕኖ ሥር ለማዋል አመቺ ሁኔታን የሚፈጥር ስለሆነ ነው። በዚህም በቴክኖሎጂው ወደ ኃላ የቀሩ ሀገራት በእጅጉ ተጋላጭ ይሆናሉ። በሌላ በኩል የሳይበርን ዓለም አለመቀላቀል አማራጭ ባለመሆኑ ሀገራት የዚህ የሉዓላዊነት አካል ሆነዋል። በመሆኑም ሀገራት የዘርፉን ቴክኖሎጂ አቅም ከማሳልበት ጎን ለጎን የቁጥጥር ሥርዓቶችን በማበጀት የሳይበር ደህንነት ለማረጋገጥ ይጥራሉ።

ኢትዮጵያ በማደግ ላይ ካሉት ሃገራት ተርታ የምትመደብ ቢሆንም ከሳይበርና ከቴክኖሎጂው ጋር አብሮ ከሚመጣው የደህንነት ተጋላጭነት ማምለጥ አትችልም። ይህም በመሆኑ የደህንነት ቴክኖሎጂውን በምርምርም ሆነ በግዥ ከመታጠቅ ባሻገር የቁጥጥር ሥርዓት በማበጀት የሳይበርን ጥቃት የመከላከል አቅሟን ማሳደግ ይገባታል። በዚህ ሂደት በሳይበር ዓለም ያሉ ተቃርኖዎችን በመገንዘብ በዕውቀት ላይ የተመሠረተ ሥርዓት መገንባት ያስፈልጋል። ስለሆነም የሳይበር ደህንነትን ዓለም አቀፋዊና ሃገራዊ ተጨባጭ ሁኔታዎችን ከግምት ውስጥ በማስገባት ዓበይት የፖሊሲ ጉዳዮችን ለመለየት ተችሏል።

በመሆኑም ፖሊሲው ሰባት አንኳር የትኩረት አቅጣጫዎችን አካቷል። እነዚህም ህግና ቁጥጥር፣ ንቃተ ህሊና፣ አቅም ግንባታ፣ ምርምርና ልማት፣ ዲጂታል ማንነትና የግላዊ መረጃ ጥበቃ፣ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ጥበቃ እና ዓለም አቀፍና ሃገራዊ ትብብር ናቸው።

2.2) የህግ እና ቁጥጥር ማዕቀፍ፤

2.2.1. የፖሊሲ መግለጫ

በአሁኑ ወቅት እየተስፋፋ የሚገኘውን የሳይበር ተጋላጭነትና ስጋት ለመቀነስ፣ ጥቃት ለመከላከል፣ እንዲሁም አጥፊዎችን ተጠያቂ ለማድረግ ከነባራዊ ሁኔታ ጋር የሚጣጣም እና ወቅታዊ የህግ እና ቁጥጥር ማዕቀፍ ማዘጋጀትና መተግበር ተገቢ ነው። በመሆኑም በሃገሪቱ ላይ በሳይበር አማካኝነት የሚፈጸሙ ወንጀሎችን፣ ሽብርተኝነትን፣ ስለላን እና ሌሎች ህገ ወጥ ድርጊቶችን ለመከላከል የሚያስችሉ የሳይበር ደህንነት ህጎች፣ ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎች፣ ስታንዳርዶች እና የቁጥጥር ማዕቀፎች ማልማትና ተግባራዊ ማድረግ አስፈላጊ ነው። ስለሆነም የሚከተሉት የህግና ቁጥጥር ግቦች፣ ስትራቴጂዎችና ስልቶች ይነደፋሉ፤ ይተገበራሉ።

2.2.2. ግቦች

የህግ እና ቁጥጥር ማዕቀፍ የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. ሀገሪቱ ከተቀበለችቸው ዓለም አቀፍ ህጎች እና ስታንዳርዶች ጋር ተጣጣሚነት ያላቸው የሳይበር ደህንነት ሕግጋት እና የቁጥጥር ማዕቀፎችን ማውጣት፤ በቀጣይነትም ማሻሻል፤
2. የሳይበር ወንጀል፣ ሽብርተኝነት፣ ስለላ እና ሌሎች ህገ ወጥ ድርጊቶችን ለመከላከል እንዲቻል የህግ አካላትን አቅም መገንባት፤
3. በሀገር ውስጥ የሚመረቱና ወደ ሀገር ውስጥ የሚገቡ የሳይበር ደህንነት ምርቶችና አገልግሎቶች፤ እንዲሁም ቁልፍ መሰረተ ልማቶች ዝርጋታ ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ፍላጎትን ያሟሉ መሆናቸውን ለማረጋገጥ የሚያስችል የቁጥጥር ስርዓት መዘርጋት፤
4. ማህበረሰቡ በሀገሪቱ የሳይበር ደህንነት አቅሞች ዙሪያ ያለውን አመኔታ ለማሳደግ በኢንፎርሜሽን አሰባሰብ፣ ትንተና፣ ስርጭት፣ አጠቃቀም፣ ክምችት እና አወጋገድ ዙሪያ ደረጃቸውን የጠበቁ የህግና ቁጥጥር ማዕቀፎችን መዘርጋት፤

2.2.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. ከሀገራዊ ተጨባጭ የሳይበር ደህንነት ሁኔታዎች ጋር የተጣጣሙና ወቅታዊነታቸውን የጠበቁ አስገዳጅ መሰረታዊና የሥነ-ስርዓት ህጎች እና የቁጥጥር ስርዓቶች ማዘጋጀት እና ማሻሻል፤

ስልት አንድ:- በመንግስት እና በቁልፍ የግል ተቋማት ተግባራዊ የሚደረጉ የሳይበር ደህንነት ህጎች፣ ስታንዳርዶች እና የአሰራር ስርዓቶች ይቀረጻሉ፤ ይተገበራሉ፤

ስልት ሁለት:- የሳይበር ደህንነት ህግጋትና የቁጥጥር ማዕቀፎች ተቀባይነት እና ተፈጻሚነት ለማሳደግ በሂደቱ ሁሉንም ባለድርሻ አካላት በማሳተፍ እንዲሰራ ይደረጋል፤

ስልት ሶስት:- በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የህግ ተጠያቂነትን ለማስፈን የሚያግዙ የቁጥጥር ቴክኖሎጂዎች ጥቅም ላይ ይውላሉ፤

2. በሳይበር ደህንነት ህግጋትና ቁጥጥር ማዕቀፎች ዙሪያ ብቁ የህግ አውጪዎችን፣ የህግ አስፈጻሚዎችንና ተርጓሚዎችን በመፍጠር፤ በቀጣይነት አቅም መገንባት፤

ስልት፡- የሳይበር ደህንነት ህጎችን ለማስፈጸም የመርማሪዎች፣ አቃቤ ህጎች፣ ዳኞችና የሌሎች የፍትህ አካላት በትምህርት፣ በስልጠና፣ በምክክር መድረኮች፣ በኮንፈረንሶችና በመሳሰሉት ዘዴዎች አቅማቸው በቀጣይነት ይገነባል።

- 3. ከሳይበር ደህንነት ጋር ተያያዥነት ያላቸው ምርቶችና አገልግሎቶች ከማቅረብና ከአገልግሎት ውጪ የሆኑ ምርቶችን ከማስወገድ ጋር የተያያዙ የጥራትና ቁጥጥር ስታንዳርዶች እና መለኪያዎች መቅረጽ።

ስልት፡- በሃገር ውስጥ የሚመረቱም ሆነ ከውጭ የሚገቡ የሳይበር ደህንነት ምርቶች ጥራትና ብቃታቸው ይፈተሻል። የፈጻሚ አካሉን አቅም በቀጣይነት የማብቃት ስራዎች ይሰራሉ።

- 4. የኢንፎርሜሽን ሚስጢራዊነት፣ ተደራሽነትና ተግማኒነት ለማረጋገጥ በሚያስችል ሁኔታ ህገ ወጥ የሳይበር ድርጊቶችን ተከታትሎ ለሕግ በማቅረብ መማሪያ ማድረግ።

ስልት አንድ ፡- የሳይበር ወንጀሎችን መከታተል እና መቆጣጠር የሚቻልበት እንዲሁም ወንጀሎች ሲፈፀሙ ከፍትህ አካላት ጋር በመተባበር ጥፋተኞች ለህግ ለማቅረብ ይሰራል።

ስልት ሁለት ፡- ከሳይበር ደህንነት ጋር የተያያዙ የፍርድ ቤት ውሎዎች የማሳወቅ ሥራዎች ይሰራሉ።

2.3) የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና

2.3.1. የፖሊሲ መግለጫ

የሳይበር ደህንነት የቴክኖሎጂ፣ የአሰራር ስርዓትና የሰው ልጅ መስተጋብር ውጤት ሲሆን በተለይም የመንግስትና የግል ተቋማት እና ዜጎች በእውቀትና በአመለካከት ማነስ፣ በተግባር ክፍተት ምክንያት ሊመጣ የሚችለውን የሳይበር ደህንነት ስጋት፣ ተጋላጭነትና ጥቃት ለመከላከል የሳይበር ደህንነት ንቃተ-ህሊና ማጎልበት ተገቢ ነው። ስለሆነም በሃገሪቱ የመረጃ ዋጋና የሳይበር ደህንነት ጥቃትን አስመልክቶ በእውቀት ላይ የተመሰረተ የመረጃ ልውውጥ ባህል እንዲገነባ፣ እንዲሁም የአመለካከትና የባህሪ ለውጥ እንዲመጣ መንግስት የሚከተሉትን ግቦች፣ ስትራቴጂዎችና ስልቶችን ትኩረት ሰጥቶ ይሰራል።

2.3.2. ግቦች

የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. የመንግስትና የግል ተቋማት፣ የሙያና ሲቪክ ማህበራት እና ዜጎች በሳይበር ደህንነት ዙሪያ ያላቸውን እውቀትና አመለካከት ማዳበር፤
2. ከጥንቃቄ ጉድለት፣ ካለማወቅና በቸልተኝነት የሚደርሱ የሳይበር ጥቃቶች፣ ስጋቶች እና ተጋላጭነቶችን መቀነስ፤
3. የሳይበር ደህንነት ተጋላጭነቶችንና ስጋቶችን ለመቀነስ፤ እንዲሁም ጥቃቶችን ለመከላከል እንዲቻል የዜጎችን ንቃተ-ህሊና ማሳደግ፤ ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት ባህል መፍጠር፤

2.3.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና ማሳደግ የሚያስችሉ ተቋማዊ መዋቅሮችና የአሰራር ስርዓቶችን መዘርጋት፤

ስልት አንድ፡- በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የሚሰሩ ተቋማትን መዋቅራዊ ተደራሽነታቸውን በማስፋትና በማጠናከር ለህብረተሰቡ የሳይበር ደህንነት ግንዛቤ ይሰጣል፤

ስልት ሁለት፡- በሳይበር ደህንነት ክስተቶች ዙሪያ ፈጣን ምላሽ መስጠት የሚያስችሉ የቴክኖሎጂ ዘዴዎች በመጠቀም ለህብረተሰቡ ግንዛቤ የማስጨበጥ ስራዎች ይሰራሉ፤

ስልት ሶስት፡- በትምህርት ተቋማት የሳይበር ደህንነት ንቃተ-ህሊና ክበቦች ይቋቋማሉ፤

ስልት አራት፡ ማህበረሰባዊ አደረጃጀቶችን በመጠቀም የሳይበር ደህንነት ንቃተ-ህሊና ስራዎች እንዲስፋፉ ይደረጋል፤

2. በመንግስት እና በግል ተቋማት ውስጥ ተግባራዊ የሚደረጉ ደረጃቸውን የጠበቁ ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት የንቃተ ህሊና ማዕቀፎችና ፕሮግራሞች መቅረጽ፤

ስልት አንድ፡- በሃገሪቱ በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ተቋማት ዙሪያ የሳይበር ደህንነት ወቅታዊና ቀጣይነት ያለው የምክክር መድረኮች፣ ውይይቶች እና መሰል የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮች ይዘጋጃሉ፤

ስልት ሁለት፡- ሃገር አቀፍ የሳይበር ደህንነት ንቃተ-ህሊና ንቅናቄዎች ይካሄዳሉ፤

ስልት ሶስት፡- የመንግስትና የግል ተቋማት ለሰራተኞቻቸውና አመራሮቻቸው የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና ለመፍጠር የሚያስችል ተመጣጣኝ ሀብት እንዲመድቡ ይደረጋል፤

3. የመገናኛ ብዙሃን የመረጃ ዋጋና መሰረታዊ የሆኑ የሳይበር ደህንነት ንቃተ ህሊና ለመፍጠርና ለማሳደግ የሚያስችሉ ስርዓቶች እንዲኖራቸው ማድረግ፤

ስልት አንድ፡- የመገናኛ ብዙሃንን በመጠቀም የህብረተሰቡን ንቃተ-ህሊና እና ግንዛቤ ለማሳደግ የተለያዩ ወቅታዊነታቸውን የጠበቁ የሳይበር ደህንነት ፕሮግራሞች ይዘጋጃሉ፤ ይቀርባሉ፤

ስልት ሁለት፡- በሳይበር ደህንነት ዙሪያ ለሚሰሩ መገናኛ ብዙሃን፣ የግል ተቋማት፣ ሲቭክ ማህበራት እና ለሌሎች አካላት እውቅና እና ማበረታቻ ይሰጣል፤

2.4) የሳይበር ደህንነት አቅም ግንባታ

2.4.1. የፖሊሲ መግለጫ

በሃገራችን ከሳይበር ደህንነት ጋር በተያያዘ በቂ የሆነ የሰለጠነ የሰው ኃይል እና ጠንካራ የሳይበር ደህንነት የአሰራር ስርዓቶችና ተቋማዊ መዋቅሮች ባለመኖራቸው ምክንያት የሳይበር ደህንነት አቅም በዝቅተኛ ደረጃ ላይ እንዲገኝ አስተዋጽኦ አድርጓል። በዚህ ምክንያት የሃገሪቱ ዜጎች፣ የመንግስትና የግል ተቋማት ለተለያዩ ጥቃቶች ተጋላጭ እንዲሆኑ፣ እንዲሁም ከሳይበር ምህዳር ማግኘት የሚገባቸውን ጥቅም ሊያገኙ አልቻሉም። በመሆኑም ጠንካራ የሆነ የሳይበር ደህንነት አቅም መገንባት መቻል ለአንድ ሃገር ኢኮኖሚያዊ፣ ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ዕድገትና ለውጥ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያለው ስለሆነ መንግስት በህብረተሰቡ ዘንድ ጠንካራ የሳይበር ደህንነት ባህል ለመገንባት፣ የትምህርትና ስልጠና ፕሮግራሞች ለማስፋፋት፣ ተቋማዊ/ መዋቅራዊ አቅሞችን ለመገንባት እና የአሰራር ስርዓቶችን ለመዘርጋት፣ እንዲሁም በሃገር ደረጃ የማይበገር እና ተጣጣፊ የሆነ የሳይበር ደህንነት አቅም ለመገንባት የሚከተሉትን ግቦች፣ ስትራቴጂዎች እና ስልቶች በማስቀመጥ ይሰራል።

2.4.2. ግቦች

የሳይበር ደህንነት አቅም ግንባታ የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. የሳይበር ደህንነት ስጋት፣ ተጋላጭነት እና ጥቃት ለመለየት እና ምላሽ ለመስጠት የሚያስችሉ መዋቅሮችንና አቅሞችን መገንባት፤
2. የመንግስት፣ የግል እና የከፍተኛ ትምህርት ተቋማት የሳይበር ደህንነት አቅማቸውን ማጠናከር፤
3. በሃገር አቀፍ ደረጃ ብቃት ያላቸው የሳይበር ደህንነት ባለሙያዎችንና አመራሮችን መፍጠር፤

2.4.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. በሃገሪቱ ደረጃውን የጠበቀ የሳይበር ደህንነት ትምህርት እና ስልጠና ፕሮግራም እንዲኖር በማድረግ በአንደኛና በሁለተኛ ደረጃ፣ እንዲሁም በከፍተኛ የትምህርት ተቋማት በዘርፉ የትምህርትና ስልጠና ስርዓተ-ትምህርት መቅረብ፤

ስልት አንድ፡- የሳይበር ደህንነት ትምህርት በሃገሪቱ የትምህርት ፖሊሲ ውስጥ ይካተታል፤

ስልት ሁለት፡- የሳይበር ደህንነት አቅም ለማሳደግ የሚረዳ ወቅታዊ የሆነ የትምህርትና ስልጠና ሰርተፍኬሽን ለባለሙያዎች ይሰጣል፤

ስልት ሶስት፡- የሳይበር ደህንነት ባለሙያዎችን ሊያሰራ የሚችል የብቃት መመዘኛ ስታንዳርድ ይቀመጣል፤

2. የሳይበር ደህንነት አቅም ግንባታ ለማረጋገጥ የሚያስችል ውጤታማ እና ብቃት ያላቸው ተቋማዊ አደረጃጀቶችን እና አሰራር ስርዓቶችን መዘርጋት፤

ስልት አንድ፡- የመንግስትና የግል ተቋማት የሳይበር ደህንነት እውቀት ሽግግርን ለማሳለጥ የሚያስችሉ የአሰራር ስርዓቶች ይተገበራሉ፤

ስልት ሁለት፡- የሳይበር ደህንነት ዕውቀትና ክህሎት ለማዳበር የሚያስችሉ አደረጃጀቶች በመንግስትና በግል ተቋማት ይቋቋማሉ፤ ይተገበራሉ፤

ስልት ሶስት፡- በሳይበር ደህንነት ዙሪያ ስልጠና የሚሰጡ፣ ተስጥኦን የሚያድኑና የሚያበለጽጉ ተቋማት ይቋቋማሉ፤ ነባር ተቋማትም ይጠናከራሉ፤

3. ውጤታማ የሆነ የሳይበር ደህንነት የእውቀት አስተዳደር እና ስርጭት ስርዓት በሃገር ደረጃ መዘርጋት፤

ስልት አንድ፡- በመንግስት፣ በግልና በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት መካከል በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የምርጥ ተሞክሮ፣ የልምድ ልውውጥና፣ የእውቀት ሽግግር ለማድረግ የሚያስችሉ መድረኮች ይዘጋጃሉ።

ስልት ሁለት፡- የሳይበር ደህንነት እውቀት ሽግግርን የሚያግዙ ቋሚ አውደ ርዕይ ይዘጋጃል፤ ቤተ-መጽሐፍት ይቋቋማል።

4. ሀገራዊ ጥቅሞችን የሚያስጠብቁ የፈጠራ ችሎታ እና ተሰጥኦን መሰረት ያደረጉ ፕሮግራሞች በመቅረጽ ጠንካራ እና ብቁ የሆነ የሰው ኃይል መፍጠር፤

ስልት አንድ፡- በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ተቋማት ውስጥ በሚሰሩና አዲስ በሚቀጠሩ ባለሙያዎች ስብዕና እና ተሰጥኦ ላይ ልዩ ትኩረት በመስጠት የማብቃት ስራ ይሰራል።

ስልት ሁለት፡- በዓለም አቀፍ ደረጃ በዘርፉ ከተሰማሩ ተቋማት ጋር ትስስር በመፍጠር የፈጠራ ችሎታንና ተሰጥኦን የሚያበለጽጉ መድረኮች ይዘጋጃሉ።

ስልት ሦስት፡ የፈጠራ ችሎታን እና ተሰጥኦን ለመለየትና ለማዳበር የሚያስችሉ የሳይበር ደህንነት ውድድሮችና ልምምዶች ተግባራዊ ይደረጋሉ።

2.5) የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት

2.5.1. የፖሊሲ መግለጫ

የሳይበር ምህዳር በባህሪው እጅግ ውስብስብ፣ ተለዋዋጭ እና ኢ-ተገማች በመሆኑ በየጊዜው ከሚመጡ የቴክኖሎጂ ውጤቶች ጋር ተያይዘው የሚፈጠሩ ተግዳሮቶችን በማጥናት መፍትሄዎችን ማበጀት፣ እንዲሁም በመስኩ ዕውቀት፣ ክህሎት እና ግኝቶችን ለማዳበር ምርምር እና ልማት ማድረግ ጠቃሚ ነው። ስለሆነም የሳይበር መሰረተ ልማቶችንና ቴክኖሎጂዎችን የማበልጸግ፣ የቴክኖሎጂ ሽግግሮች እና አዳዲስ ፈጠራዎችን የማስፋፋት፣ እንዲሁም በተለያዩ ደረጃዎች ሀገራዊና ዓለም አቀፋዊ ተጽዕኖ ያላቸው የምርምር እና ልማት ተግባራት ሊከናወኑ ይገባል። በመሆኑም መንግስት በዘርፉ ሀገር በቀል የምርምር አቅም እንዲኖር፣ የሳይበር ቴክኖሎጂ እና ፈጠራ ስራዎች በተደራጀ ጥናት እና ምርምር በመደገፍ የሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪ ለመገንባት እና በዘርፉ አእምሯዊ ንብረት ጥበቃ ለማድረግ ይሰራል። ይህንን ለማሳካት መንግስት የሚከተሉት ግቦች እና ስትራቴጂዎችን በመለየት ይሰራል።

2.5.2. ግቦች

የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት የሚከተሉት ግቦች ይኖራታል፡-

1. ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችን ደህንነት ለማረጋገጥ የሚያስችሉ ምርቶችና አገልግሎቶች በምርምርና ልማት ላይ የተመሰረቱ ማድረግ፤
2. የሳይበር ደህንነት ስጋቶች፣ ተጋላጭነቶች እና ጥቃቶች በጥናትና ምርምር መለየት፤ መፍትሄዎችን ማቅረብ፤
3. የሳይበር ደህንነት ለማረጋገጥ ሃገር በቀል ዕውቀት እና ፈጠራዎችን መሰረት ያደረገ የምርምር እና ልማት አቅም መገንባት፤
4. በዓለም አቀፍ ደረጃ ተወዳዳሪ እና የተቀናጀ ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት ምርምርና ልማት ባህል መገንባት፤

2.5.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. ሃገራዊ አሻራ ያለው የሳይበር ደህንነት ምርት እና አገልግሎትን በጥናት እና ምርምር መደገፍ፤

ስልት አንድ፡- ምርምርና ልማት የሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪውን እንዲመራ የሚያስችሉ ተግባራት ይከናወናሉ፤

ስልት ሁለት፡- ቁልፍ መሰረተ ልማቶችን ከጥቃት መከላከል የሚያስችሉ በጥናት እና ምርምር የተለዩ ሃገራዊ አሻራ ያላቸው አስፈላጊ ቴክኖሎጂዎች ለተጠቃሚዎች እንዲደርሱ ይደረጋል፤

ስልት ሶስት፡- አዳዲስ ምርት እና አገልግሎቶች በዘርፉ እንዲበራከቱ የሳይበር ደህንነት ምርምርና ልማት ለማጠናከር የተለያዩ ማበረታቻዎች ይሰጣሉ፤ ድጋፎችም ይደረጋሉ፤

ስልት አራት፡- አዳዲስ ቴክኖሎጂዎችን በማላመድ ተጨማሪ እሴት ያላቸው ምርቶችና አገልግሎቶች የሚያቀርቡ የምርምርና ልማት ፕሮግራሞች ይቀረጻሉ፤

2. በከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እና በኢንዱስትሪው መካከል ትብብር እና አጋርነት በመፍጠር የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት አቅም መገንባት የሚያስችሉ ፕሮግራሞች ማስፋፋት፤

ስልት አንድ፡- የምርምርና ልማት ስራዎችን ለማከናወን የሚያስችል እውቀት፣ ክህሎት፣ ልምድ እና የቴክኖሎጂ አቅም ይገነባል።

ስልት ሁለት፡- በተለያዩ የምርምር ተቋማት፣ የደህንነት ተቋማት እና የኒሽርሲቲዎች የሳይበር ደህንነት የልህቀት ማዕከላት እንዳስፈላጊነቱ ይቋቋማል።

ስልት ሶስት፡- በሳይበር ምህዳር ውስጥ ባሉ ተዋናዮች መካከል የምርምርና ልማት አቅም ለመገንባት የሚያስችሉ የእውቀትና የልምድ ልውውጥ መድረኮች፣ ኮንፍረንሶችና ፕሮግራሞች ይካሄዳሉ።

ስልት አራት፡- የመንግስትና የግል ተቋማት ከከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ጋር በመተባበር የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት ተግባራት ይፈጸማሉ።

ስልት አምስት፡- በሳይበር ደህንነት ምርምርና ልማት አቅም ግንባታ ለሚሳተፉ አካላት የብቃትና ጥራት ደረጃዎችን የሚወስን ስታንደርድ ይወጣል።

- 3. የሳይበር ስጋትና ተጋላጭነት ለመቀነስ፣ ጥቃትን ለመከላከል፣ ምላሽ ለመስጠት እና ከጥቃት በፍጥነት ለማገገም እንዲቻል ቀጣይነት ባለው ሁኔታ በምርምርና ልማት መደገፍ።

ስልት አንድ፡- የቁልፍ ኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ተጋላጭነትና ጥቃት የመከላከል ተግባር በቀጣይነት በምርምርና ልማት ይደገፋል።

ስልት ሁለት፡- የግል ዘርፉ በሀገሪቱ የሳይበር ደህንነት ምርምር እና ልማት ፕሮግራሞች ላይ እንዲሳተፉ ምቹ ሁኔታ ይፈጠራል።

- 4. በሀገሪቱ ቅድሚያ በተሰጣቸው ወቅታዊ እና ታሳቢ የሳይበር ደህንነት ስጋቶችን በጥናትና ምርምር መደገፍ።

ስልት አንድ፡- ከቴክኖሎጂው መስፋፋት ጋር ተያይዞ ለሚመጡና በሀገራዊ ደህንነት ላይ ጉዳት ሊያደርሱ ለሚችሉ ስጋቶች ልዩ ትኩረት በመስጠት የምርምር እና ልማት ተግባራት ይከናወናሉ።

ስልት ሁለት፡- በሀገሪቱ ለጥቃት የማይበገር የሳይበር ክልል እና የሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪ ግንባታ በጥናትና ምርምር ይደገፋል።

2.6) ዲጂታል ማንነት እና ግላዊ መረጃ ጥበቃ

2.6.1. የፖሊሲ መግለጫ

የዲጂታል ማንነት እና ግላዊ መረጃዎች ተገቢ የሆነ ትኩረት እና ጥበቃ ካልተደረገላቸው በዜጎች ላይ የሚደርስ የሳይበር ጥቃት እንዲስፋፋ፣ ማንነት ተኮር ጥቃቶች እንዲበራከቱ፣ እንዲሁም ከማህበረሰቡ ባህልና እሴት ያፈነገጡ ክስተቶች እንዲንሰራፉ በማድረግ የዜጎች የግል ሕይወትና ሰብዓዊ መብቶች ስጋት ላይ እንዲወድቁ ዕድል ይሰጣል። ስለሆነም መንግስት በዜጎች ላይ ያነጣጠሩ የስነ-ልቦና ጥቃቶችን ለመከላከል፣ የማህበረሰቡን ግንዛቤ ለማሳደግ፣ የዲጂታል ማንነትና የግላዊ መረጃ ስጋትና ተጋላጭነትን ለመቀነስ፣ እንዲሁም ዜጎች የሚጠቀሟቸውን የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ደህንነት ለመጠበቅ እንዲያስችል የሚከተሉትን ግቦች እና ስትራቴጂዎችን ነድፎ ይሰራል።

2.6.2. ግቦች

የዲጂታል ማንነትና ግላዊ የመረጃ ጥበቃ የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. በዜጎች ዘንድ ታዳሚነት ያለው የዲጂታል አገልግሎት እና ግላዊ መረጃ ጥበቃ እንዲኖር ማድረግ፤
2. ታዳጊዎች በኢትዮጵያ ማህረሰብ እሴቶችና በመልካም ስብዕና ታንፀው እንዲያድጉ ሳይበር ሊጫወተው የሚገባውን ገንቢ ሚና በማሳደግ የሳይበር ደህንነት ስጋቶችን፣ ተጋላጭነቶችንና ጥቃቶችን መከላከል፤
3. በሳይበር አማካኝነት የሚደርስ ጾታዊ ጥቃት፣ ወሲባዊ ትንኮሳ፣ የሥነ-ልቦና ተፅዕኖ መከላከል እና መቀነስ፤
4. ማንነትን መሰረት ያደረጉ በዲጂታል የሚፈጸሙ የሃይማኖት፣ የብሔር እና ሌሎች ወገን ተኮር ጥቃቶችን መከላከል፤

2.6.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. የዲጂታል ማንነትና ግላዊ መረጃ ለመጠበቅ የሚያስችሉ አስገዳጅ የህግ ማዕቀፎች ማዘጋጀት እና የቴክኖሎጂ የአሰራር ስርዓቶች መዘርጋት፤
  - ስልት አንድ፡- የግላዊ መረጃ ደህንነት ማረጋገጥ የሚያስችሉ ማዕቀፎች ይዘጋጃሉ፤ በቅንጅት ተግባራዊ ይደረጋሉ፤

ስልት ሁለት:- የመረጃ የግል ሕይወት መብትን የማይጥስ የሳይበር ደህንነት አዳዲስ በቴክኖሎጂ የተደገፈ የቁጥጥር አሰራሮች ተግባራዊ ይደረጋሉ።

ስልት ሶስት:- የግል መረጃ አሰባሰብ፣ አሰራር እና መቆጣጠሪያ መመሪያ ይዘጋጃል።

ስልት አራት:- የሳይበር ደህንነትን በማረጋገጥ ሂደት የግላዊ መረጃ ጥበቃ ተግባር ሚዛናዊነትን ጠብቆ እንዲከናወን ይደረጋል።

2. የመንግስት ኤሌክትሮኒክ አገልግሎቶችን ደህንነት ለመጠበቅ የሚያስችል ስርዓት ይዘረጋል።

ስልት አንድ:- በየተቋማቱ የግለሰቦች መረጃ በሚሰበሰብበት፣ በሚከማችበትና አገልግሎት ላይ በሚውልበት ወቅት ከግለሰቦቹ ጋር ስለሚኖረው መብትና ግዴታ የሚያመላክት ግላዊ መረጃ ጥበቃ ስምምነት ይደረጋል።

ስልት ሁለት:- ተቋማት የግለሰቦችን የግል ሕይወት መብት መጠበቅ የሚያስችል አሰራር በሚያወጧቸው የሳይበር ደህንነት መመሪያዎች እና ሌሎች የአሰራር ስርዓቶች እንዲያካትቱ ቁጥጥር ይደረጋል።

ስልት ሶስት:- የግለሰቦችን ግላዊ መረጃ ጥበቃ በተመለከተ በየተቋማቱ በቀጣይነት የክትትል እና የትንተና ስራ ተግባራዊ ይደረጋል።

3. በሳይበር የሚፈጸሙ በማንነት ላይ ያተኮሩ የሃይማኖትና የብሔር ማጥላላት እና መሰል ጥቃቶችን ለመከላከል የሚያስችል የአሰራር ስርዓት መዘርጋት።

ስልት አንድ:- በሳይበር አማካኝነት የሚደረግ የጥላቻ ንግግር እና ሌሎች ተያያዥ ጉዳዮችን የሚከለክል፣ አግባብነት ያለው የሳይበር ደህንነት አጠቃቀም የሚያበረታታ ደንቦችና አሰራር ስርዓቶች ይተገበራሉ።

ስልት ሁለት:- በሳይበር አማካኝነት የሚፈጸሙ የጥላቻ ንግግሮችና ሃሰተኛ ዜናዎችን ለመለየትና ለመከላከል የሚያስችል የቴክኖሎጂ አሰራር ዘዴዎች ሥራ ላይ ይውላሉ።

4. በሳይበር ምህዳር የታዳጊዎችን መልካም ስብዕናና ደህንነት ለመጠበቅ የሚያስችሉ ማዕቀፎችን ማዘጋጀት፣ የአሰራር ስርዓቶችን መዘርጋት።

ስልት አንድ:- የታዳጊዎች የዲጂታል መብት ጥሰት ለመከላከል የሚያስችል ክትትል ይደረጋል።

ስልት ሁለት፡- ተቋማት የታዳጊዎችን ዲጂታል መብት በጠበቀ መልኩ ተግባራቸውን ያከናውናሉ፤

ስልት ሶስት፡- በሳይበር ምህዳር የሚሰራጩ ከማህበረሰቡ እሴት ያፈነገጡና በታዳጊዎች ላይ ያነጣጠሩ መልዕክቶችን ለመከላከል የሚያስችል ቁጥጥር ይደረጋል።

5. ተቋማት በሴቶችና ታዳጊዎች ዲጂታል ማንነት ጥበቃ ዙሪያ ፕሮግራሞች ቀርፀው እንዲንቀሳቀሱ ድጋፍ ማድረግ፤

ስልት አንድ፡- በሴቶችና ታዳጊዎች የዲጂታል ማንነትና ግላዊ መረጃ ጥበቃ ለማጠናከር የሚያስችሉ ህዝባዊ ንቅናቄዎች ይዘጋጃሉ፤

ስልት ሁለት፡- በሴቶችና ታዳጊዎች የዲጂታል ግል ህይወት መብት ጥበቃ ዙሪያ የምክክር መድረኮች ይመቻቻሉ።

ስልት ሶስት፡- የሳይበር ምህዳርን በመጠቀም በሴቶች ላይ የሚደርሱ የስነልቦና ጥቃቶችን ለመቀነስ የሚያስችሉ ተግባራት ይከናወናሉ፤

2.7) ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ጥበቃ

2.7.1. የፖሊሲ መግለጫ

በአሁኑ ጊዜ ኢንፎርሜሽን ውድ ሃብት እየሆነ በመምጣቱ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችን ከሳይበር ጥቃት መከላከል፣ ስጋትና ተጋላጭነትን መቀነስ፣ ጉዳት ሲደርስ በፍጥነት መልሶ ማቋቋም ተገቢ ነው። የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ እና ተግማኒነትን ለማሳደግ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ጥበቃ ማድረግ አስፈላጊ በመሆኑ መንግስት ለዘርፉ ትኩረት በመስጠት ይሰራል። ስለሆነም መንግስት በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ላይ ሊከሰቱ የሚችሉ የሳይበር ክስተቶችንና ጥቃቶችን ለመከላከል፣ ከግሉ ዘርፍ ጋር በቅንጅትና በአጋርነት በመስራት የሃገሪቱን ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ጉዳዮችን በአግባቡ ለመምራትና ለማስተዳደር እንዲቻል የሚከተሉትን ግቦች እና ስትራቴጂዎች በመንደፍ ይሰራል።

2.7.2. ግቦች

ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ጥበቃ የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች እና ተቋማት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ የሳይበር ስጋቶች፣ ተጋላጭነቶች፣ ጥቃቶችና ውድመቶችን የመለየት፣ የመከላከል እና ምላሽ የመስጠት አቅም ማጎልበት፤
2. ከውጭ የሚገቡ እና በሃገር ውስጥ የሚመረቱ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ምርቶችና አገልግሎቶች ደህንነታቸው የተጠበቀ እንዲሆን ማድረግ፤
3. ለቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ልዩ ጥበቃ ለማድረግ በመንግስት እና በግሉ ዘርፍ መካከል ቅንጅት እና አጋርነት መፍጠር፤

2.7.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች እና ተቋማት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ ስጋቶች፣ ተጋላጭነቶች፣ ጥቃቶችና ውድመቶችን መለየት፣ መከላከል እና ምላሽ መስጠት የሚያስችሉ ተቋማዊ መዋቅሮችና አቅሞች መገንባት፣ የአሰራር ስርዓት መዘርጋት፤

ስልት አንድ፡- ቁልፍ የመንግስትና የግል ተቋማትን ሳይበር ደህንነት ለማረጋገጥ የሚያስችል የተቀናጀ ሃገራዊ የሳይበር ደህንነት ሥርዓት ተግባራዊ ይደረጋል፤

ስልት ሁለት፡- በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ላይ ሊደርስ የሚችለውን ጥቃት የሚለይና አፋጣኝ ምላሽ የሚሰጥ አካል በቁልፍ መሰረተ ልማት ተቋማት ውስጥ አደረጃጀት ይፈጠራል፤

ስልት ሶስት፡- ሃገራዊ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ደህንነት አመራር ስርዓት ይዘረጋል፤ ከወቅታዊ ሁኔታዎች ጋር በሚጣጣም መልኩ ቀጣይነት ባለው መልኩ ይሻሻላል፤

2. በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ላይ ሊደርሱ የሚችሉ ጥቃቶችን ለመከላከል የሚያስችሉ ደረጃቸውን የጠበቁ የቁጥጥር ስርዓቶችን ለማልማት የሚያስችል አቅም መገንባት፤

ስልት አንድ፡- የመንግስት እና የግል ተቋማት ዓለም አቀፍ ደረጃቸውን የጠበቁና ሃገራዊ አውድ ያገናዘቡ የሳይበር ደህንነት ህጎች፣ ፖሊሲዎች፣ ስታንዳርዶችና፣ ማዕቀፎች ስራ ላይ ያውላሉ፤

ስልት ሁለት፡- ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ተቋማት ዓለም አቀፍ ይዘት ካላቸውና ከሃገሪቱ የሳይበር ደህንነት ስታንዳርዶችና የአሰራር ሥርዓቶች

ጋር የተጣጣሙ መርሃ-ግብሮች እንዲቀርቡና የስራ ሂደቶቻቸው አካል እንዲያደርጉ ይደረጋል፤

ስልት ሶስት፡- ለሚመለከታቸው አካላት በቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ላይ ሊደርሱ የሚችሉ ስጋቶችን፣ ተጋላጭነቶችን፣ ጥቃቶችንና ውድመቶችን ለመለየት፣ ለመከላከል እና ፈጣን ምላሽ ለመስጠት የሚያስችሉና ወቅታዊነታቸውን የጠበቁ ትምህርቶች፣ ስልጠናዎች እና የምክክር መድረኮች ይዘጋጃሉ፤

ስልት አራት፡- ለቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ደህንነት የሚውሉ ሃገር በቀል ምርቶችና አገልግሎቶች የማምረትና የማቅረብ አቅም ይገነባል፤

- 3. ደህንነታቸው የተረጋገጡ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ምርቶች፣ አገልግሎቶች፣ የመገናኛ ዘዴዎች፣ አስተማማኝ አውታረ-መረቦች እና የቴክኖሎጂ ቁጥጥር ሥርዓቶች ማልማት፤

ስልት አንድ፡- ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች፣ የኢኮቴ ምርቶች እና አገልግሎቶች ደህንነት ለመጠበቅ የሚያስችል ስታንደርድ ስራ ላይ ይውላል፤

ስልት ሁለት፡- በማንኛውም ጊዜ የኢንፎርሜሽንና የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት የሳይበር ደህንነት ተጋላጭነት ዳሰሳ፣ ዘልቆ የመግባት ሙከራ እና የሳይበር ደህንነት ኦዲት እንዲካሄድ እና ፈጣን የማስተካከያ እርምጃ እንዲወሰድ ይደረጋል፤

- 4. ለቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ልዩ ጥበቃ ለማድረግ የመንግስት፣ የግል ተቋማት እና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ሚና ማሳደግ፤

ስልት አንድ፡- ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችን በየጊዜው በመለየት ሚናቸውንና ድርሻቸውን ለማስቀመጥ የሚያስችል መስፈርት ይዘጋጃል፤ ይተገበራል፤

ስልት ሁለት፡- ለቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶችና ስርዓቶች 24/7 አካላዊና ምናባዊ ጥበቃ ይደረጋል፤

ስልት ሶስት፡- ለቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማቶች ልዩ ጥበቃ ለማድረግ የሁሉም ባለድርሻ አካላት ተግባሮችና ኃላፊነቶች ተለይተው ይቀመጣሉ፤

2.8) ሀገራዊ እና ዓለም አቀፍ ትብብር

2.8.1) ሀገራዊ ቅንጅት እና አጋርነት

2.8.1.1. የፖሊሲ መግለጫ

የሳይበር ደህንነት ጥቃት እጅግ ውስብስብ፣ ኢ-ተገማች፣ ተለዋዋጭና ድንበር የለሽ ከመሆኑ የተነሳ በመንግስትና በተወሰኑ ተቋማት ብቻ መፍትሄ የሚገኝለት ጉዳይ አይደለም። ስለዚህ የሳይበር ደህንነትን ለማስጠበቅ ሀገራዊ ቅንጅት እና አጋርነት መመስረት፣ እንዲሁም በሳይበር ደህንነት ላይ የተጋረጡ ስጋቶችን መከላከል የሁሉም የባለድርሻ አካላት የጋራ ኃላፊነት ተደርጎ ሊወሰድ ይገባል። በተለይም የሳይበር ደህንነት ምርትና አገልግሎት ልማት በወሳኝነት የግሉን ዘርፍ የነቃ ተሳትፎ ይፈልጋል። ከቅርብ ዓመታት ወዲህ የግሉ ዘርፍ በሀገሪቱ ኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ ኢንዱስትሪ ልማት እንቅስቃሴ ዕድገት በማሳየት ላይ ቢሆንም የሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪውን ከማሳደግ አንጻር ያሉ ለውጦች ውስን በመሆናቸው የግሉ ዘርፍ ሀገሪቱ በሳይበር ደህንነት የምታደርገውን ጥረት በማፋጠን ረገድ ቁልፍ ሚና መጫወት እንደሚገባው መንግስት ይገነዘባል። ስለሆነም በሀገር ደረጃ የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ እንዲቻል ሀገራዊ አቅሞችን አስተባብሮ በመጠቀም፣ እንዲሁም የግሉን ዘርፍ አስተዋጽኦ በማሳደግ ረገድ መንግስት ከፍተኛ ትኩረት በመስጠት የሚከተሉትን ግቦችና ስትራቴጂዎች በማስቀመጥ ይሰራል።

2.8.1.2. ግቦች

ሀገራዊ ቅንጅት እና አጋርነት የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. ሀገራዊ ሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ በመንግስት፣ በግሉ ዘርፍ እና በሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት መካከል ቅንጅትና አጋርነት መመስረትና ማጠናከር፤
2. የሳይበር ደህንነት ምርትና አገልግሎት ላይ የተሰማሩ ሀገር በቀል የግል ተቋማት በሀገር ውስጥና በዓለም አቀፍ ገበያዎች ላይ ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ማስቻል፤

2.8.1.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. በሀገራዊ ሳይበር ደህንነት ቁልፍ ሚና ባላቸው የመንግስት እና የግል ዘርፍ አካላት መካከል የቅንጅትና የአጋርነት ሥርዓት መዘርጋት፤

ሰልጥ አንድ:- የሳይበር ደህንነት ቅንጅትና እና አጋርነት የሚመራ ሥርዓት ይዘረጋል፤ ተግባራዊ ይደረጋል፤

ሰልጥ ሁለት:- ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ቅንጅትና አጋርነትን የሚያጠናክሩ ፕላትፎርምች ይቋቋማሉ፤ በቀጣይነትም በሀገር ደረጃ በየጊዜው ይዘጋጃሉ፤

2. ዜጎች፣ የግሉ ዘርፍ፣ የሲቪክ ማህበራትና ሌሎች ባለድርሻ አካላት የሳይበር ጥቃትን ለመከላከል የሚጠበቅባቸውን ድርሻ እንዲወጡ ማስቻል፤

ሰልጥ አንድ:- በባለድርሻ አካላት ዘንድ የድርሻና ኃላፊነት ግልጽነት ይፈጠራል፤

ሰልጥ ሁለት:- በሳይበር ደህንነት ባለድርሻ አካላት መካከል የልምድ ልውውጥና የዕውቀት ሽግግር ይደረጋል፤

3. የድንገተኛ የኮምፒውተር አደጋዎች መከላከል ቡድን/ክፍል በሁሉም የመንግስት እና የግል ተቋማት መካከል የሳይበር ደህንነት አገናኝ ድልድይ ሆኖ እንዲያገለግል ይደረጋል፤

ሰልጥ አንድ:- የመንግስትም ሆነ የግል ተቋማት ድንገተኛ የኮምፒውተር አደጋዎች መከላከል የሥራ ክፍል እንዲኖራቸውና በክስተቶች ዙሪያ የልምድና የመረጃ ልውውጥ፣ እንዲኖር ይደረጋል፤

ሰልጥ ሁለት:- የመንግስትም ሆነ የግል ተቋማት ድንገተኛ የኮምፒውተር አደጋዎች መከታተያ ሥርዓታቸው ከብሄራዊ የኮምፒውተር አደጋዎች መከታተያ ሥርዓት ጋር የተቀናጀ እና የሚመጋገብ ይደረጋል፤

4. በሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪ ግንባታ መስክ ሀገር በቀል የግል ዘርፍ ተሳትፎና አስተዋጽኦ እንዲጨምርና እንዲጠናከር የሚያስችል የቅንጅትና አጋርነት ሥርዓት መዘርጋት፤

ሰልጥ አንድ:- አዳዲስ ተቋማት እንዲፈጠሩና ያሉት ተቋማት እንዲጠናከሩ የሚያግዙ መርሃ ግብሮች ይቀረጻሉ፤ ተግባራዊ ይደረጋል፤

ሰልጥ ሁለት:- ለህብረተሰቡ አገልግሎት የሚውሉ የሳይበር ደህንነት ውጤቶችን ለሚያመርቱ አካላት የማበረታቻ ስርዓት ይዘጋጃል፤

ሰልጥ ሶስት:- ደረጃቸውን የጠበቁ የሳይበር ደህንነት ምርትና አገልግሎቶች በሀገሪቱና በዓለም አቀፍ ገበያ ተወዳዳሪ መሆን የሚችሉበት የድጋፍ አሰጣጥ ስርዓት ይመቻቻል፤

ስልት አራት፡- የግል ዘርፍ በዓለም አቀፍ ገበያዎች ላይ ተወዳዳሪ እንዲሆን ትኩረት በመስጠት ይሰራል።

2.8.2) ዓለም አቀፍ ትብብር

2.8.2.1. የፖሊሲ መግለጫ

ከሳይበር ደህንነት ተለዋዋጭነትና ድንበር የለሽነት ባህሪ ጋር ተያይዞ የሚመጡ ስጋቶችን፣ ተጋላጭነቶችንና ጥቃቶችን ለመከላከል ሃገራት የተለያዩ ፖሊሲዎች፣ ስትራቴጂዎች፣ ስታንደርዶች፣ ልምዶች እና አመለካከቶች አሏቸው። ይህ በራሱ አንድ እርምጃ ቢሆንም በሃገራት መካከል በመስኩ ትብብር የማይኖር ከሆነ ደህንነቱን በሚፈለገው ደረጃ ማስጠበቅ አዳጋች ይሆናል። በመሆኑም ሃገራት የሳይበር ደህንነት ስጋት፣ ተጋላጭነት እና ጥቃት ለመከላከል፣ የደህንነት ሁኔታን ለማጎልበት እና ደህንነቱ የተጠበቀ የሳይበር ምህዳር ለመፍጠር ዓለም አቀፍ ትብብር የማድረግ ዝንባሌ ይታያል። ስለሆነም መንግስት ይህንን እውነታ በመገንዘብ የዕውቀትና የቴክኖሎጂ ሽግግር እንዲኖር ለማስቻል እንደ የሳይበር ሽብርተኝነት፣ የሳይበር ስለላ፣ እና መሰል ድንበር ተሻጋሪ የተቀናጀ የሳይበር ወንጀሎችን ለመከላከል ይረዳ ዘንድ ዓለም አቀፍ ትብብር እንደ ፖሊሲ ትኩረት አቅጣጫ አስቀምጧል።

2.8.2.2. ግቦች

የዓለም አቀፍ ትብብር የሚከተሉት ግቦች ይኖሩታል፡-

1. የሳይበር ወንጀል፣ ሽብርተኝነት፣ ስለላ እና መሰል ድንበር ተሻጋሪ የሳይበር ደህንነት ስጋቶች ለመከላከል ትብብር መፍጠር፤
2. በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የሚደረግ ዓለም አቀፍ ትብብር የሃገሪቱ የሳይበር ዲፕሎማሲ አካል እንዲሆን ማድረግ፤
3. ሁለት-ዮሽና ከዚያ በላይ በሆኑ ሃገራት መካከል የሳይበር ደህንነት ስምምነቶችን ማበረታት እና ማጎልበት፤

2.8.2.3. ስትራቴጂዎች እና ስልቶች

1. የሳይበር ወንጀል፣ ሽብርተኝነት፣ ስለላ እና መሰል ድንበር ተሻጋሪ የሳይበር ደህንነት ስጋቶችን በመከላከል ዙሪያ የሚፈጠሩ የህግ ጥያቄዎችን ለመፍታት የሚያስችል የትብብር አሰራር ስርዓት መዘረጋት፤

ስልት አንድ:- በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የሚኖሩ ዓለም-አቀፋዊ የትብብርና የኢጋርነት ስምምነቶች ይደረጋሉ፤

- 2. ድንበር ተሻጋሪ የሳይበር ወንጀል፣ ሽብርተኝነት፣ ስለላ እና መሰል ጥቃቶችን ለመከላከል የሚያስችል በቴክኒካል እና በሕግ ማዕቀፎች የተቃኘ ዓለም አቀፍ ትብብሮች መመስረት፤

ስልት አንድ:- የሳይበር ጥቃቶችን ለመመከት ከተለያዩ ሀገራትና ዓለም አቀፍ ድርጅቶች ጋር የልምድ ልውውጥ የሚደረግባቸው መንገዶች ይመቻቻል፤

ስልት ሁለት:- ከሀገራት ጋር የመረጃ ልውውጥ እና የቴክኒካል ትብብርና ድጋፍ ይደረጋል፤

ስልት ሶስት:- የሳይበር ደህንነትን የውጪ ጉዳይ ፖሊሲ አካል ሆኖ እንዲሰራበት ይደረጋል፤

- 3. ዓለም-አቀፍ የልምድ ልውውጥና የእውቀት ሽግግርን የሚያፋጥን ሥርዓት መዘርጋት፤

ስልት አንድ:- ዓለም አቀፍ፣ አህጉራዊና ቀጠናዊ ስምምነቶችና ድርድሮች ላይ ንቁ ተሳትፎ ለማድረግ የሚያስችሉ ጥናቶች ይሰራሉ፤

ስልት ሁለት:- የግልና የመንግስት ተቋማት ከሌሎች ሀገራት መንግስታትና የግል ተቋማት ጋር ያላቸውን የሳይበር ደህንነት ቁርኝት ተገቢ በሆነ መልኩ እንዲያጠናክሩ ሁኔታዎች ይመቻቻል፤

ስልት ሶስት:- በሳይበር ደህንነት ጉዳዮች ላይ ብቃት ያለውን የሰው ኃይል ለመፍጠር ዓለም አቀፍ ስልጠናዎች ይመቻቻሉ፤

- 4. በሀገሪቱ ውስጥ የሚቀረጹ የሳይበር ደህንነት ህጎችና ፖሊሲዎች ዓለም-አቀፍ ይዘት ካላቸው የህግ ማዕቀፎችና ስታንዳርዶች ጋር ማጣጣም፤

ስልት አንድ:- ዓለም-አቀፍ በሆኑ የሳይበር ደህንነት ትብብር መድረኮች ላይ የሀገሪቱን ፍላጎት በጠበቀ መልኩ ንቁ ተሳትፎ ይደረጋል፤

ስልት ሁለት:- ሀገሪቱ የፈረመቻቸውና ያጸደቀቻቸው ተያያዥ ዓለም አቀፍ ህጎች እና በዘርፉ ያሉ አዝማሚያዎች ዙሪያ ግንዛቤ እንዲያዝ ይደረጋል፤

ክፍል ሦስት የፖሊሲው የአፈጻጸም ማዕቀፍ

3.1) አጠቃላይ ምልክታ

ይህንን ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ፖሊሲ ለማስፈፀም የተቋማት ድርሻና ኃላፊነት መለየት፣ አስፈላጊ የሆኑ አዳዲስ አወቃቀሮችን መፍጠር፣ የክትትልና ግምገማ አሰራር ስርዓት መዘርጋት፣ እንዲሁም የወደፊት አቅጣጫ ማመላከት አስፈላጊ ነው። የሳይበር ደህንነት በባህሪው ውስብስብና እጅግ ተለዋዋጭ በመሆኑ ከዘርፉ ደህንነት ጋር ተያይዞ የሚመጡ ተግዳሮቶችን አንድ አካል ለብቻው መወጣት ይቸግረዋል። በዚህም ምክንያት ከተለያዩ ባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅትና በአጋርነት መስራት ያስፈልጋል። ስለሆነም የሳይበር ደህንነት ፖሊሲው ውጤታማ እንዲሆን የመንግስት፣ የግሉ ዘርፍ፣ የትምህርትና ምርምር ተቋማት፣ ሲቪክ ማህበራት እና ሌሎች ሀገራዊና ዓለም አቀፋዊ የባለድርሻ አካላት ተሳትፎን ይጠይቃል። ከዚህ አንጻር ፖሊሲውን ተግባራዊ ለማድረግ መንግስት ስትራቴጂካዊ አመራር ይሰጣል።

3.2) ተቋማዊ መዋቅር

በሀገራችን የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ ጠንካራ ቁመና ያላቸው ተቋማት መፍጠርና ያሉትንም ማጠናከር ያስፈልጋል። መንግስት ይህንን በመገንዘብ ኢ.መ.ደ.አን ያቋቋመ ሲሆን ከዚህ ጋር በተያያዘ መንግስት በሀገር ደረጃ እና በቁልፍ ተቋማት የሚከሰቱ የሳይበር ደህንነት ጥቃቶችን ለመከላከልና ምላሽ ለመስጠት የሚያገለግል ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ጥቃት የሚከላከል አካል (ኢትዮ-ሰርት) በማቋቋም የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ እየሰራ ይገኛል።

የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ ከተለያዩ ሀገራዊ ተቋማት ጋር በትብብርና በአጋርነት መስራት አስፈላጊ በመሆኑ ይህንን ትብብርና አጋርነት ውጤታማ እና የተቀናጀ ለማድረግ ተቋማዊ መልክ በማስያዝ የሚመለከታቸውን የመንግስት፣ የግሉ እና ሌሎች ባለድርሻ አካላትን ያካተተ ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ምክር ቤት ይቋቋማል። መንግስት ለፖሊሲው አፈፃፀም በሚያመች ሁኔታ በሀገር ደረጃና በዘርፍ ደረጃ አዳዲስ ተቋማትን እና ግብረ ኃይሎችን ሊያቋቁም ወይም ባሉት ተቋማት ላይ ኃላፊነት ሊጨምር

ይችላል። እንዲሁም ተቋማዊ መዋቅሩ ይህንን ፖሊሲ ለማስፈጸም ይረዳ ዘንድ የግሉን ዘርፍ ታሳቢ ባደረገ ሁኔታ ይዘረጋል።

3.3) የባለድርሻ አካላት ሚና እና ኃላፊነት

ኢ.መ.ደ.አ ፖሊሲውን በበለይነት የሚመራና የሚያስተዳድር ይሆናል። ሆኖም ሁሉም የመንግስት፣ ቁልፍ የኢንፎርሜሽን መሰረተ ልማት ያላቸው የግል ተቋማት እና ሌሎች የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ይህንን ፖሊሲ መተግበር አለባቸው። በተጨማሪም ከዚህ ፖሊሲና ዓለም አቀፍ ስታንዳርዶች ጋር የሚጣጣም የሳይበር ደህንነትን ለማረጋገጥ የሚያስችሉ ፕሮግራሞች የመንደፍና የመተግበር ኃላፊነት አለባቸው።

3.4) የፖሊሲው ክትትል እና ግምገማ

የፖሊሲ ውጤታማነት በሁሉም ደረጃ ለመለካት እንዲቻል፣ እንዲሁም የፖሊሲውን አፈፃፀም ሂደት ተግባራዊ ለማድረግ የሚከተሉትን ዓባይነት ጉዳዮች ያካተተ የክትትልና ግምገማ ሥርዓት ይዘረጋል።

1. የፖሊሲውና ስትራቴጂው ማስፈጸሚያ የድርጊት መርሃ ግብር በኢ.መ.ደ.አ ይዘጋጃል፣ ለአፈጻጸሙም የሳይበር ደህንነት ምክር ቤት የሚጠበቅበትን ሚና ይጫወታል፣
2. የመንግስትና የግል ተቋማት እና ሌሎች ባለድርሻ አካላት በፖሊሲው የተጠቀሱና የሚመለከታቸው ተግባሮችን፣ እንዲሁም ፖሊሲውን ለመተግበር በሚዘጋጁ ማዕቀፎች የሚካተቱ ተግባሮችን ማከናወናቸውን፣ አስፈላጊው ተቋማዊ መዋቅር መዘርጋቱን እና አስፈላጊው በጀትና ግብአት መመደቡን የሚያረጋግጥ የክትትልና ግምገማ ሥርዓት ይዘረጋል።
3. በኢ.መ.ደ.አ አስተባባሪነት በፖሊሲ አፈጻጸም ዙሪያ ኢንፎርሜሽን የማሰባሰብ፣ የማደራጀትና የመተንተን ተግባር ይከናወናል፣ እንዲሁም የሪፖርት ሥርዓት ይዘረጋል፣
4. የፖሊሲውንና ስትራቴጂውን አፈጻጸም ለመገምገም የሚረዳ ባለድርሻ አካላትን የሚያሳትፍ አመታዊ ጉባዔ በኢ.መ.ደ.አ ይዘጋጃል፣
5. በሳይበር ደህንነት ፖሊሲና ስትራቴጂ ክትትልና ግምገማ ውጤት መሰረት ሌሎች አስፈላጊ ማዕቀፎች የሚዘጋጁበት እና እንደአስፈላጊነቱ ፖሊሲው የሚሻሻልበት አቅጣጫ ይቀመጣል፣

3.5) የፖሊሲው ህጋዊ ጉዳዮች

ይህንን ፖሊሲ ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችሉ የህግ ማዕቀፎች አንዳስፈላጊነቱ ወጥተው እንዲተገበሩ ይደረጋል።

3.6) የፖሊሲው የፋይናንስ ጉዳዮች

1. ፖሊሲውን ተፈጻሚ ለማድረግ እና ሌሎች ተያያዥ ተግባራትን ለማከናወን የሚያስፈልገው የፋይናንስ አቅም በዋነኝነት ከመንግስት በሚመደብ በጀት ይሸፈናል።
2. ለፖሊሲው ማስፈጸሚያ የሚውለው በጀት በፖሊሲ ሰነዱ በተቀመጠው የክትትልና ግምገማ ስርዓት መሰረት ይህንን ፖሊሲ በበላይነት እንዲከታተል በህግ ሃላፊነት የተሰጠው አካል ውሳኔ መሠረት የሚንቀሳቀስ ይሆናል።
3. የፖሊሲውን ግቦች፣ ስትራቴጂዎችና ስልቶች ለማስፈጸም የሚቀረጹ ፕሮጀክቶች እና ፕሮግራሞች እንደአስፈላጊነታቸው በሚመለከታቸው አካላት ትብብር የሚከናወኑ ይሆናሉ።
4. የሳይበር ደህንነትን ማረጋገጥ የጋራ ሃላፊነት በመሆኑ ይህንን ፖሊሲ እንዲተገበሩ ኃላፊነት የተሰጣቸው ሁሉም አካላት የራሳቸውን በጀት በመመደብ የተጣለባቸውን ሚና እና ኃላፊነት ይወጣሉ።
5. ኢመደኦ ይህንን ፖሊሲ ለማስፈጸም ይረዳው ዘንድ በህግ በተደነገገው መሰረት ከሚሰጣቸው ምርትና አገልግሎቶች የተለያዩ የገቢ ምንጮችን ይፈጥራል።

3.7) የፖሊሲው ስኬት አመላካቾች

1. የሳይበር ደህንነት ስጋት፣ ተጋላጭነት እና ጥቃት ተከትሎ የሚመጡ ጉዳዮች በመቀነስ የተረጋጋ ማህበራዊ-ባህላዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎች፤
2. በሳይበር ደህንነት ዙሪያ የተገነቡ ሃገራዊ፣ ዘርፋዊ እና ተቋማዊ አቅሞችና ስርዓቶች፤
3. በሃገራዊ አቅም የቀረበ የሳይበር ደህንነት ምርትና አገልግሎቶች፤
4. ሳይበርን ደህንነቱ በተጠበቀ ሁኔታ መጠቀም የሚችል የነቃ ማህበረሰብ መፈጠር፤ እንዲሁም በሃገሪቱ የተገነባ የሳይበር ደህንነት ባህል፤
5. የግሉን ዘርፍ ባሳተፈ መልኩ የተገነባ የሳይበር ደህንነት ኢንዱስትሪ፤

6. ያደገና ተጨባጭ ብሔራዊ ጥቅም ያስገኘ ሀገራዊ፣ ቀጠናዊ እና ዓለም አቀፋዊ የሳይበር ደህንነት አጋርነቶች እና ትብብሮች፤
7. የተገነባ ሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ቁመና የሚያመላክት የተቀናጀ የመረጃ ቋት፤

3.8) የፖሊሲው ክለሳ

በሀገሪቱ ከሚከሰቱ ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊ እና ቴክኖሎጂያዊ ለውጦች ጋር ተያይዞ በሳይበር ደህንነት አጠባበቅ ሂደት ላይ በሚኖረው ተጽዕኖ፣ በዘርፉ የመንግስትና የግል ተቋማት ድርሻና ኃላፊነት እድገት ተከትሎ በሚፈጠሩ አዳዲስ ፍላጎቶች፣ እንዲሁም በፖሊሲው የክትትልና ግምገማ ውጤት መሰረት በሚሰጠው አቅጣጫ ይህ ፖሊሲ ሊሻሻል ይችላል። በእነዚህ እይታዎች መነሻ የሀገራዊ የሳይበር ደህንነት ፖሊሲ ጸድቆ ተግባራዊ ከሚሆንበት ጊዜ ጀምሮ በአምስት ዓመት ጊዜ ውስጥ ፖሊሲው ይከለሳል።